

**UNIVERSITETET I OSLO
DET HUMANISTISKE FAKULTET**

Eksamen i
NOR1302
Nordisk barne- og ungdomslitteratur 1

Haust, 2014

Tid: 5. desember kl. 09.00-13.00 (4 timar)
Sted: Sophus Bugges hus, Lesesal D

Hjelpemiddel ikkje tillatne.

Oppgåvesettet er på 14 sider, framside medrekna.

Sensur: 3 veker frå innlevering

Eksamenssettet er sett saman av to delar.

Del I består av kortsvarsoppgåver. Du skal svare på 3 av 4 oppgåver.

Del II er ei langsvarsoppgåve. Her skal du velje ei av to oppgåver. Bruk mest tid på denne oppgåva.

Del I – kortsvarsoppgåver.

Svar på 3 av 4 oppgåver:

1. I «Børnelitterære paradokser» lanserer Beth Juncker påstanden:
«Børnelitteraturen findes ikke. Der findes børnelitteraturer» (Juncker 2006, 42).
Drøft denne påstanden kort, gjerne med utgangspunkt i primærlitteraturen frå pensum.
2. Forklar omgrepet *ikonotekst*. Kople gjerne forklaringa til dei bildebokkategoriane som Maria Nikolajeva opererer med i si innleiing til *Bilderbokens pusselbitar* (2000).
3. I 1994 hevda Torben Weinreich at ein anonym forteljarstil, der ein tredjepersonsforteljar fortel via ein barnleg hovudperson, dominerte i nordisk barnelitteratur (jf. Ingeborg Mjør i artikkelen «Nærleik, kjærleik – til tekstens lesar» fra 1998). Weinreich etterlyste særleine forteljarar som skil seg ut.
Drøft om det per 2014 er rimeleg å lansere samme etterlysing.
4. Gjer reie for Barbara Walls omgrep single, double og dual address. Kople gjerne inn døme frå primærlitteraturen på pensum.

Del II - Landsvarsoppgåve

Vel ei av desse oppgåvene:

Oppgåve 1

Gi ein analyse av Synne Leas roman *Leo og Mei* (2012) med utgangspunkt i det vedlagde utdraget.

Sjå vedlegg 1

Oppgåve 2

Gi ein analyse av Håkon Øvreås' roman *Brune* (2013) (illustrert av Øyvind Torseter) med utgangspunkt i det vedlagde utdraget.

Sjå vedlegg 2.

BOKMÅL

Eksamenssettet består av to deler.

Del I består av kortsvarsoppgaver. Du skal svare på 3 av 4 oppgaver.

Del II er en langsvarsoppgave. Her skal du velge én av to oppgaver. Bruk mest tid på denne oppgaven.

Del I – kortsvarsoppgaver

Besvar 3 av 4 oppgaver:

1. I «Børnelitterære paradokser» lanserer Beth Juncker følgende påstand:
«Børnelitteraturen finnes ikke. Der finnes børnelitteraturer» (Juncker 2006, 42).
Drøft denne påstanden kort, gjerne med utgangspunkt i primærlitteraturen fra pensum.
2. Forklar begrepet ikonotekst. Koble gjerne forklaringen til de bildebokkategorier som Maria Nikolajeva opererer med i sin innledning til Bilderbokens pusselbitar (2000).
3. I 1994 hevdet Torben Weinreich at en anonym fortellerstil, der en tredjepersonsforteller forteller via en barnlig hovedperson, dominerte i nordisk barnelitteratur (jf. Ingeborg Mjør i artikkelen «Nærleik, kjærleik – til tekstens lesar» fra 1998). Weinreich etterlyste særegne fortellere som skiller seg ut.
Drøft hvorvidt det per 2014 er rimelig å lansere samme etterlysning.
4. Gjør rede for Barbara Walls begreper single, double og dual address. Belys gjerne med eksempler fra primærlitteraturen på pensum.

Del II - langsvarsoppgave

Velg én av disse oppgavene:

Oppgave 1

Gi en analyse av Synne Leas roman *Leo og Mei* (2012) med utgangspunkt i det vedlagte utdraget.

Se vedlegg 1.

Oppgave 2

Gi en analyse av Håkon Øvreås' roman *Brune* (2013) (illustrert av Øyvind Torseter) med utgangspunkt i det vedlagte utdraget.

Se vedlegg 2.

VEDLEGG 1

Leo og Mei av Synne Lea

1

Leo sitter stille i natta og lytter etter skrittene mine. For det er bare jeg som kan slippe ham ut. Jeg løper for at mørket ikke skal merke meg. Jeg hvisker at gata må være kort å komme over.

Jeg er Mei. Jeg har aldri funnet ut hvordan jeg kan se om noen er snille eller slemme.

Leos kjeller er full av natt. I hjørnet av natta sitter han og venter.

Jeg er morgenen. Morgenen må være en venn.

2

Leo og jeg er naboer. Husene våre er nesten like, bare speilvendte, fordi de ligger på hver sin side av gata. Om dagen går det fort å løpe fra min ytterdør til Leos. Jeg kjenner hver stein på bakken, og alle de lave greinene jeg må bøye meg for.

Faren til Leo åpner døra før jeg har ringt på, som om han visste at jeg ville komme.

– Nei, men er det ikke Mei?

Natta er borte. Lyset har slått alt opp rundt oss.

Jeg trenger ikke være morgenen mer. Bare en venn.

– Står du her, lille Mei? Har du ventet lenge nå?

Han smiler til øynene mine

– Du er ikke kommet for Leo, vel?

Men det vet han at jeg har.

– Du burde ikke være sammen med gutter som ham, sier faren.

Tennene er store i smilet hans, nesten så de ikke får plass.

– Du kan aldri vite hva de finner på, slike gutter, aldri vite hva de gjør med deg.

Farens hånd over håret mitt, han stryker det bakover.

– Men noe kan du være sikker på at de gjør.

Han ler lavt.

Så er Leo der, plutselig og lys i døråpningen. Han holder den røde lua si i hånda. Jeg tror jeg smiler til ham. Det mørke i munnviken hans beveger seg.

Jeg tror han smiler tilbake.

– Frokost!

Moren roper fra kjøkkenet. Stemmen hennes virker

støl av søvn slik den pleier. Det er sjelden jeg ser moren til Leo, men det hender jeg hører henne.

– Du får bare si fra til meg, hvisker faren og bøyer seg mot meg. – Så skal jeg nok sørge for at Leo slutter med det han gjør.

Han reiser seg igjen, smiler og rufser til Leos hår.

– Jeg vet hva jeg skal gjøre med gutter som deg, Leo, ikke sant?

Så ser han på meg igjen, som om han vil stryke meg en gang til over hodet, men han gjør det ikke.

– Han er ikke annerledes enn andre, vet du, selv om han ser slik ut.

Leos smale ansikt er rett ved siden av meg nå. De hvite hårtuppene hans vipper mot kinnene mine.

*

For flere år siden sluttet den ene foten til Leo å vokse. Når han står stille, slik som nå, får skjevheten det til å se ut som om han har hodet på skakke.

Leo sier han er det eneste barnet i gata som ikke er helt.

– Vi stikker hjem til deg, hvisker han og drar i ermet på genseren min. – Har moren din rydda vekk maten?

Han ser seg ikke tilbake, drar bare lua over håret og trekker den ene foten etter seg ned trappa.

Men jeg klarer ikke la være å snu meg for å se, forbi faren og innover i den mørke gangen bak ham.

Kjellerdøra står åpen.

3

Kjelleren i huset vårt er full av hjemmelaget syltetøy, ved i høye stabler og et tørt lys fra lampa i taket. Det er mus som kommer inn og ikke vil ut igjen. Hos Leo er det annerledes.

Leos kjeller er av og til full av Leo.

Hver kveld ser jeg etter ham. Og det jeg gjør hver kveld blir et løfte, derfor kan jeg ikke nøle.

Jeg må holde meg våken til lampa i Leos rom tennes. Hvis den tennes, er han der, i senga si, og jeg kan gå til min. Men hvis ikke må jeg følge med.

Jeg står ved vinduet. Det siste sollyset forsvinner fra Leos hus. Men resten av det ligger i vinduskarmen på rommet mitt en stund til. Den store eika ved porten vår bøyer seg ut av hagen. Kronen likner et

hode. Det dupper over gata som om det er i ferd med å sovne.

*

Jeg vil sove, jeg også. Krype inn under dyna og ligge der til jeg blir varm og myk, som et dyr. Sengetøyet mitt har hengt ute til tørk. Det lukter lett av det, som vind.

Men Leos rom er mørkt. Og jeg vet ikke hva det lukter. Jeg kniper hendene sammen.

Jeg må gå. Jeg kan ikke vente lenger.

Jeg lister meg ned trappa til første etasje. Jeg har gjort det så mange ganger. Jeg vet hvor det knirker og hvor trinnene kan holde på hemmeligheten min. Jeg lytter etter mamma og pappa, om de har lagt seg, jeg har ikke hørt dem på lenge. Pappa går alltid så tidlig til sengs. For han reiser før mamma og jeg våkner om morgenen.

Jeg er den eneste i familien vår som er ute om natta.

Det er så mørkt i yttergangen. Jeg må blunke for å kjenne øynene mine, føle meg fram for å finne dørhåndtaket.

Pusten min blir kort i kulda. Trekken smyger inn i halsgropen og kryper under genseren.

Alt er som det pleier, sier jeg, men jeg sier det ikke høyt. For det jeg sier høyt må være sant.

Om natta er det langt til Leos hus.

VEDLEGG 2

Brune (2013) av Håkon Øvreås. Illustrert av Øyvind Torseter

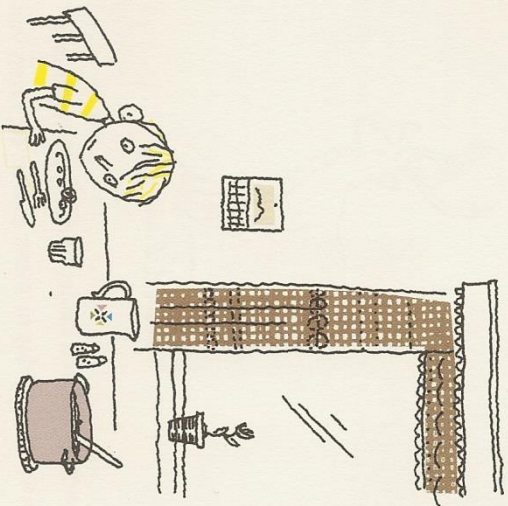

Den dagen bestefaren døde, måtte Rune være hos tante Ranveig hele dagen mens moren og faren var på sykehuset. Huset til tante Ranveig luktet leverpostei. Det sto små glassfigurer overalt, på tv-en, i hyllene, til og med på do sto et reinsdyr av glass. I stua sto radioen lavt på hele dagen.

Til middag spiste de fisk. Rune satt lenge og så ned på berget med brun løk på tallerkenen. Gaffelen var tung i hånden.

– Nå må du spise, sa tante Ranveig. – Liker du sei?

– Jeg liker seigmenn, sa Rune.

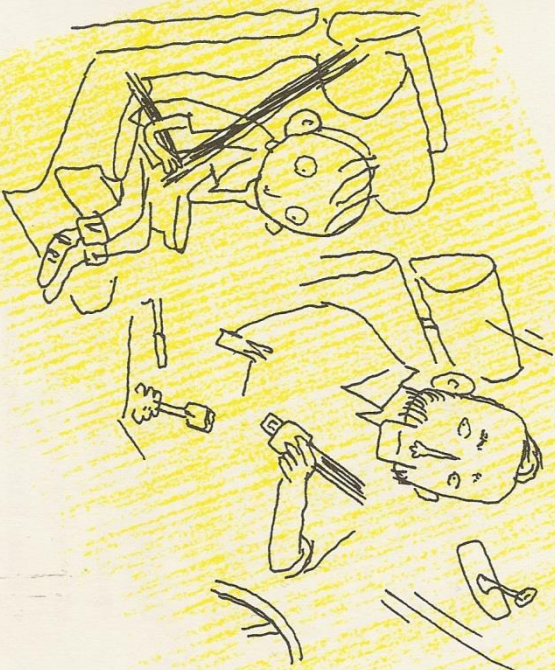

Senere på kvelden kom faren og hentet Rune. Da fortalte faren det. Han sa at bestefaren var død.

– Ok, sa Rune og tok på seg jakka.

Han gikk ut og satte seg i bilen. Han ble sittende og plukke på et klistremerke på dashbordet. Faren kom ut en stund etterpå. Han satte seg inn i førersetet, satte nøkkelen i tenningen, men vriddde ikke om.

– Går det bra med deg? spurte han.
– Det går fint, sa Rune. Han stirret på de hvite restene etter klistremerket.
Faren startet motoren, og de kjørte hjem.

Neste dag måtte Rune være hos tante Ranveig igjen.

Moren og faren måtte tilbake til sykehuset.

– Hvorfor det? spurte Rune.

– Vi må ordne det praktiske, sa moren.

Rune nikket, som om han visste hva «det praktiske» betydde.

Da de flyttet fra byen, hadde moren sagt at det var mer praktisk å bo på landet. Den gangen trodde han at «praktisk» betydde at han fikk se bestefaren mer, men nå forsto han at det ikke var riktig.

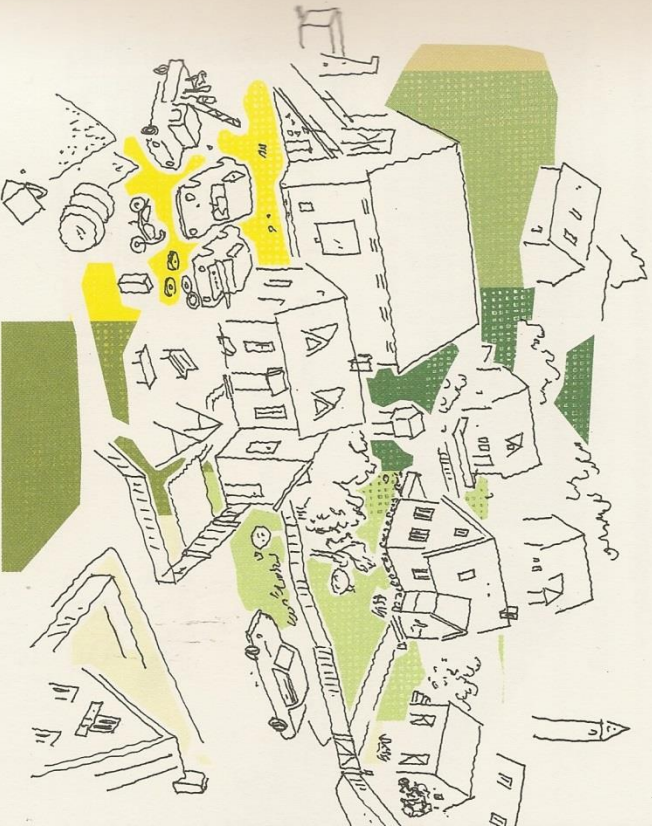
Tante Ranveig sto i døra da han kom opp trappa.

Rune gikk forbi henne og tok av seg skoene.

– Hei, Rune, sa hun og klappet ham på hodet. – Så fint at du ville være her i dag også!

– Ja, jeg tror det er praktisk, sa Rune.

Han satte seg i sofaen. På bordet foran ham sto tre pingviner av glass. Ranveig gikk ut på kjøkkenet. Hun bråket med en maskin. Rune gikk ut for å se på. Hun

sto ved en mikser som rørte rundt kjøttdeig. Hun slo av maskinen etter en stund.

– Vi skal ha kjøttkaker til middag! sa hun, og Rune kunne se den skeive tanna hennes når hun smilte.

Rune hørte hvordan tante Ranveig klirret med fat og glass. Snart ropte hun på Rune.

– Kan du hente en flaske saft i kjelleren?

– Det går fint, sa Rune.

Han åpnet døra til kjelleren. Det luktet som når

man åpner en bag med glemte gymklær. Han slo på lyset og gikk ned. Veggene så ut som et håndkle som hadde fått svarte prikker på seg. Han gikk bort til vegen og trykket på en boble i den hvite malingen.

Malingen falt av. Borte ved hyllen med saftflasker dro han ut en av de øverste flaskene. Hvite flak med støv virvlet opp, og Rune måtte hoste. Han snudde seg og gikk mot trappa. Under trappa sto det tre store

malingsspann. Rune bøyd seg ned. Det var brunmaling.

Etterpå, da de satt og spiste, spurte Rune:

– Kan jeg få den malingen du har under trappa?

Ranveig satt og rygde på en stor bit med kjøttkake.

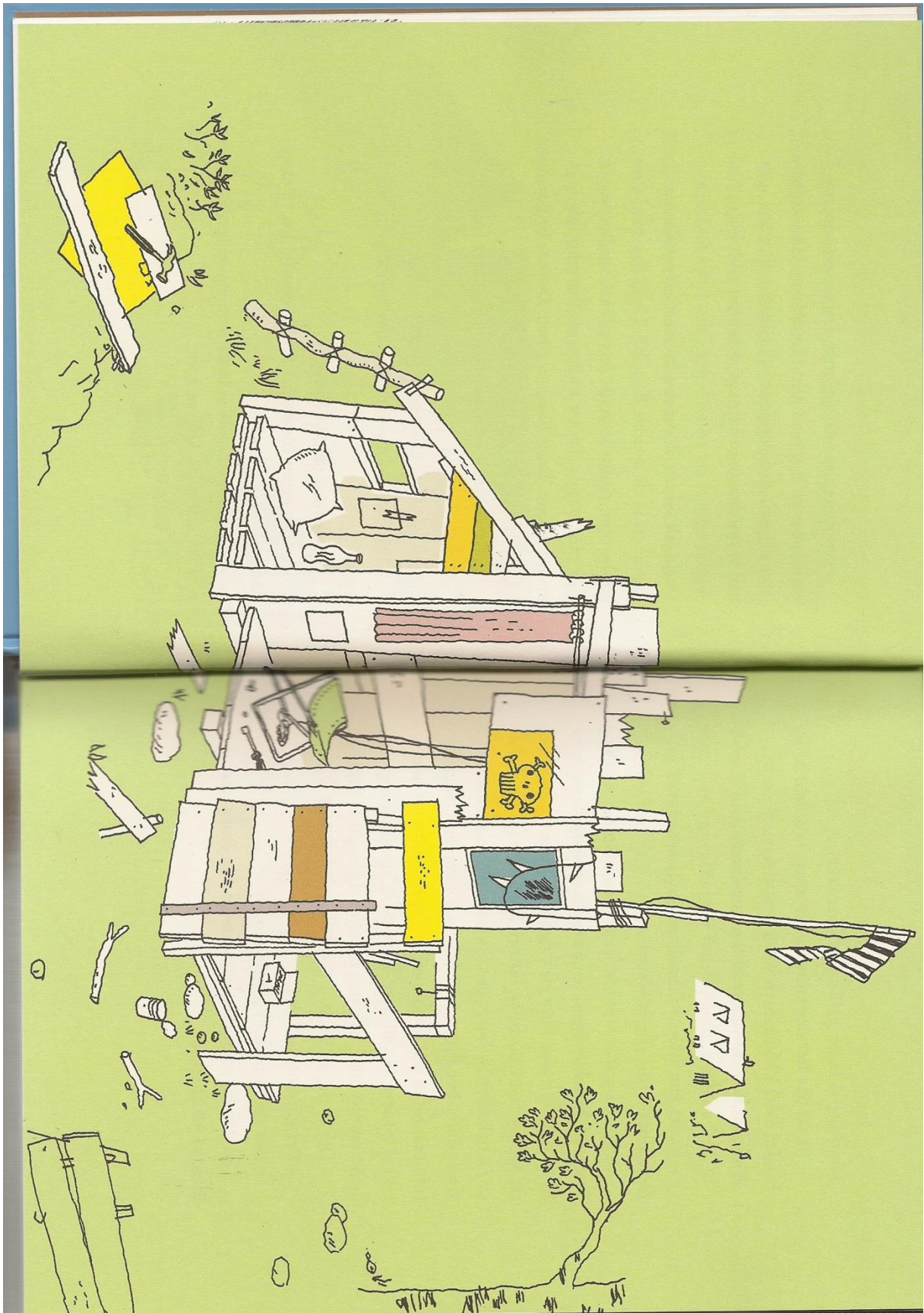
Hun så på Rune mens hun tygde.

– Hva skal du med maling? spurte hun etter en liten stund.

– Male med den, sa Rune.

– Det er bedre for barn å bruke vannfarger, sa tante Ranveig.

– Men jeg skal male ei hytte som jeg bygger sammen med vennen min, Atle, sa han.

Ranveig så lenge på Rune. Hun nikket.

– Så du har fått deg en venn her ute.

– Ja, Arle. Vi bygger en hytte sammen.

– Ja, da kan du jo ikke bruke vannfarger.

– Nei, sa Rune.

– Jo, du kan sikkert få malingen hvis det er greit for faren din, sa Ranveig til slutt.

Rune sto i vinduet og så bilen med moren og faren kjøre opp til huset. Han gikk ned i kjelleren og bar de tre spannene med maling bort til kjellerdøra. Den gikk ut på baksiden av huset der bilen sto parkert. Han åpnet døra, bar et spann til bilen og satte det i bagasje-rommet, fortet seg tilbake og hentet de andre før han lukket bildøra så stille han kunne. Da han kom opp fra kjelleren, sto tante Ranveig og faren og snakket i stua.

– Der er du, sa faren. – Går det bra med deg?

– Det går fint, sa Rune.

– Har du vært fint? spurte moren.

Faren holdt fram hånden, som for å gi Rune noe.

Rune så på hånden.

– Vi har vært borte i huset til bestefar og ryddet litt, og så tenkte vi at du ville ha denne.

Faren åpnet hånden. Det var ei klokke. Rune husket den. Ei klokke som hang i enden av et kjede. Rune tok den. Den var varm etter farens hånd.

– Den har stoppet, sa Rune.

– Du kan bare trekke den opp, sa faren. Han snudde seg mot tante Ranveig igjen. Rune vridde på knotten øverst på klokka, men det kom ingen tikkelyd. Viserne sto stille.

